

*Ewa Andrysiak*¹

KURTIAK I LEY – EDYCJE BIBLIOFILSKIE 1989–2012²

W roku 2012, działające w Koszalinie od 1989 r. Wydawnictwo Artystyczne Kurtiak i Ley, opublikowało katalog swoich dotychczasowych edycji bibliofilskich i, jak przystało na wydawnictwo artystyczne, katalog stanowi także numerowany druk bibliofilski, oprawny w czerwone płótno (23,7×23,5 cm); omawiany tu posiada numer 338.

Katalog prezentuje w kolejności alfabetycznej, autorów bądź tytułów, 50 edycji bibliofilskich opatrzonej informacją i fotografiami. Brak roku wydania nie pozwala na ustalenie kolejności ukazywania się poszczególnych wydawnictw, a dla bibliofilów (kolekcjonerów) rok wydania stanowi istotną informację. W przypadku trzech edycji rok wydania można odczytać z załączonych fotografii.

Miłośnikowi książki³ trudno jest pisać o edycjach bibliofilskich mając do dyspozycji tylko katalog (choć z fotografiami), w którym, jak już wspomniano, brak informacji o roku wydania poszczególnych tytułów, a także o ich formacie. Każda z edycji zasługuje przecież bez wątpienia na omówienie ze względu na opracowanie graficzne, unikatowy nakład, czy kształt.

Edycje Wydawnictwa Artystycznego Kurtiak i Ley to przede wszystkim książki w postaci kodeksu, wydawane zarówno w kilku, jak i kilkuset numerowanych egzemplarzach. Najwyższe nakłady z dotychczas wydanych edycji osiągnęły *Listy św. Jana Bożego* (1000 egz.) oraz *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu* (997 egz.). Pośród zrealizowanych do 2012 r. projektów są utwory tak polskich, jak i zagranicznych autorów o różnorodnej tematyce.

W wydaniu bibliofilskim ukazał się poemat Adama Mickiewicza *Pan Tadeusz* (444 egz.), a z myślą o Polakach poszukujących „doskonałego i ekskluzywnego prezentu rozsławiającego naszą kulturę i tradycję”⁴ dzieło wydano także w języku angielskim (99 egz.). Do wydania *Wesela* Stanisława

¹ Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej.

² *Kurtiak i Ley – edycje bibliofilskie 1989–2012*. [Katalog], Koszalin, Kurtiak i Ley Wydawnictwo Artystyczne, 2012, 105, [3] s., il. kolor.

³ Autorka tekstu od roku 1979 jest członkiem Towarzystwa Przyjaciół Książki w Kaliszu.

⁴ *Kurtiak i Ley...*, s. 44.

Wyspiańskiego zainspirował wydawców Andrzej Wajda, dramat ukazał się w dwóch wersjach, najpierw polsko–niemieckiej, później polskiej z notatnikiem reżysera. Okazją do wydania *Trylogii* Henryka Sienkiewicza stał się film Jerzego Hoffmana *Ogniem i mieczem*.

Jako specjalną edycję bibliofilską wydawcy określili książkę wydaną wspólnie z Wydawnictwem Bellona, czyli bogato ilustrowaną opowieść historyczną *O Polsce i Polakach* Jarosława Krawczyka, przedstawiającą najważniejsze wydarzenia i postaci z naszych dziejów (150 egz.).

Uczętę dla ducha stanowi *Compendium ferculorum albo zebranie potraw* Stanisława Czernieckiego, czyli najstarsza polska książka kucharska, spisana w 1682 r. (500 egz.). W bibliofilskim opracowaniu wyszły *Bajki i pomysły* (379 egz.) oraz *Fraszki i przysłowia* (188 egz.) wielkiego mistrza Leonardo da Vinci, a także *Wiersze* Michała Anioła Buonarrotiego (150 egz.), stanowiące rodzaj pamiętników ponadczasowego artysty.

Nie można pominąć edycji wydanych w zaledwie kilku egzemplarzach (3–5 egz.), w tym dwóch związanych z Janem Pawłem II. Na zlecenie prezesa PLL LOT, jako dar dla papieża, przygotowane zostały *Listy św. Jana od Krzyża* (ulubionego autora Ojca św.). Listy w 5 numerowanych egzemplarzach wydane zostały na ręcznie czerpanym papierze i umieszczone w kasetce wysadzanej bursztynami w srebrze, a w kolofonie znalazły się nazwiska posiadaczy tego rarytasu bibliofilskiego.

W trzech numerowanych egzemplarzach ukazał się tomik wierszy *Koniec świata w Iwęcinie* Henryka Romanika o iwęcińskich pejzażach i średnio-wiecznym wiejskim kościele z polichromiami i rzeźbami w duchu baroku pomorskiego. Druk był prezentem biskupa diecezji koszalińsko–kołobrzesckiej Ignacego Jeża dla jego przyjaciela – Jana Pawła II.

Parafraza słynnego dramatu Williama Shakespeare’a *Romeo i Julia* dokonana przez Adama Hanuszkiewicza wydana została w pięciu numerowanych egzemplarzach, w oprawie florenckiej w skórę z jedwabną dublurą. Pierwszy egzemplarz druku trafił do autora parafrazy, jako prezent urodzinowy od przyjaciół.

Wydawcy stosują także nietypowe formy edycji. Zaliczyć do nich można tomik wierszy chińskiej poezji pt. *Fletnia chińska* w przekładzie Leopolda Staffa, wydany w kształcie koła (488 egz.) i oprawiony w chiński czerwony żakard jedwabny, z motywem koła oraz pachnący jaśminem. Zbiór piętnastu najczęściej śpiewanych i najbardziej lubianych w tradycji polskiej kolęd – *Pastorałki polskie* – otrzymał oryginalny kształt serca. Ponadto wszystkie strony ozdobione zostały kolorowymi bordiurami o tematyce bożonarodzeniowej. Sama budowa książki – co podkreślają wydawcy – „nawiązuje do kształtu

popularnych w średniowieczu gradualów i modlitewników”⁵. Tomik (388 egz.) oprawiono w skórę, a 38 pierwszych egzemplarzy otrzymało oprawę jubilerską. Polsko–łacińska edycja poradnika piękności Owidiusza *O kosmetyce twarzy pań* = *De medicamine faciei feminae* zachowana do naszych czasów w zaledwie stu wierszach otrzymała formę starożytnego zwoju umieszczonego w tubie. Z 360 egzemplarzy 30 wydrukowano na papirusie egipskim, pozostałe na papierze ręcznie czerpanym.

Na zamówienie Polskiej Rady Biznesu i Przedsiębiorstwa Porty Lotnicze powstała edycja złotych myśli Seneki wybranych z *Listów moralnych do Lucjusza*. Wydawcy nadali książce oryginalny kształt połączonego leporella oprawionego w skórę (355 egz.). Siedemnaście wersji, różniących się formą (m. in. z wrywanymi kartkami, nawiązująca do ściennych kalendarzy, książka w kształcie trójkąta, książka–mapa), opracowaniem graficznym i zastosowanymi materiałami, otrzymał debiutancki tomik wierszy niemieckiej poetki Marion Gräf pt. *Liebodrom*, przygotowany na zamówienie niemieckiego wydawcy.

Nie można pominąć także edycji „pachnących”, w tym trzech tomików poezji Marii Pawlikowskiej–Jasnorzewskiej. Stronice polsko–niemieckiej edycji *Epitafium dla głogu – Weissdornpracht* (288 egz.) nasączone są zapachem fiołków, tomik *Królowa burz wiosennych* (499 egz.) pachnie Anais–Anais (zapach białej lilii), a *Różowa magia* (525 egz.) – reedycja na podstawie pierwodruku z 1924 r. – nawonniowana została zapachem róży. Pierwszą pachnącą książką (kompozycja zapachowa Kouros) był jednak słynny poradnik miłości *Sztuka kochania* Owidiusza tłoczony w drukarni Muzeum Papierni w Dusznikach–Zdroju (499 egz.).

Edycje Wydawnictwa Artystycznego Kurtiak i Ley wyróżnia ręcznie wykonana oprawa w skórę, dopasowana do stylu książki. W krótkim wstępie do katalogu czytamy, że cechą charakterystyczną książki wydawnictwa Kurtiak i Ley jest „różnorodność jej wyglądu zewnętrznego”, co jest możliwe tylko dzięki temu, że „działalność wydawnicza jest nierozłączna z prowadzeniem atelier introligatorstwa artystycznego”, w którym szczególnie nacisk kładzie się na dbałość o szczegóły oprawianych ręcznie woluminów, a sposób oraz techniki i materiały wybierają wydawcy⁶. Drugą istotną cechą poszczególnych edycji jest „efekt współgrania szaty zewnętrznej książki z jej wyrazem wewnętrznym”⁷.

70 egzemplarzy edycji *Kronika opowiadająca dzieje Piotrowe*, wydrukowanej na papierze o fakturze pergaminu, otrzymało oprawę sakwową, a pierwszych 20 dodatkowo zdobiono złotem dukatowym (cały nakład 300 egz.).

⁵ Tamże, s. 61.

⁶ Tamże, s. 5.

⁷ Tamże.

Z 99 egzemplarzy angielskojęzycznej wersji *Pana Tadeusza* pierwszych 10 posiada oprawę jubilerską. W czarne, czerwone lub beżowe skóry zdobione technikami przypominającymi intarsję oprawione zostało *Wesele*, egzemplarze w oprawie jubilerskiej inkrustowano koralami, macią perłową, kamieniami ozdobnymi i srebrem; część nakładu z autografem A. Wajdy. Brzegi bloków oprawionego w skórę tomu *Trylogii*, malowane są przez artystów, a 39 egzemplarzy zawiera autografy twórców i aktorów filmu *Ogniem i mieczem*. W skórę ze ślepymi tłoczeniami i intarsjami oprawiono album *O Polsce i Polakach*. Tomiki poezji Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej oprawione zostały w żakard jedwabny (*Epitafium dla głogu – Weissdornpracht, Królowa burz wiosennych*) i jedwab naturalny (*Różowa magia*). Wydrukowaną na ręcznie czerpanym papierze *Sztukę kochania* Owidiusza oprawiono w skórę i półskórki oraz oprawy unikatowe i jubilerskie. Utwory Leonarda da Vinci uzyskały oprawy w papier ręcznie czerpany i w skóry, a poezja Michała Anioła Buonarroty oprawę w jedwab i skóry.

Fantastyczne pomysły, wysmakowane oprawy i szata graficzna to atuty edycji, które graficznie opracowuje głównie Urszula Kurtiak, czasem we współpracy z Edwardem Leyem. Stosowanie szlachetnych papierów (czerpanych, artystycznych o fakturze pergaminu czy piasku, zeberkowanych) to kolejny walor kolekcjonerskich druków. Poza tym wydawcy przyjęli zasadę numerowania egzemplarzy poszczególnych edycji, nie ma kolejnych wydań i dodruków, a około 10% nakładu ma formę unikatów.

Firma Kurtiak i Ley opracowuje druki na zamówienie firm (jubileusze, spotkania biznesowe, spotkania pracowników) i osób prywatnych. Z oferty korzystały Becton i Dickinson (*Sztuka prowadzenia sporów* Arthura Schopenhauera, *O doświadczeniu* Michela de Montaigne), Polska Rada Biznesu (*Uczta Platona*), Arcus (*Myśli, wiersze, aforyzmy o książce*), ABS Naterki k/Olsztyna (*Wilno zaprasza na bal* Aleksandra Śnieżko), Telefonii Komórkowa Idea Centertel (*Śpiewnik kołęd*) i in. Zakon Bonifratrów w Łodzi zamówił *Listy św. Jana Bożego, patrona i założyciela zakonu*.

Edycje Wydawnictwa Artystycznego dostępne są w kilkunastu księgarniach na terenie kraju. Niestety katalogi nie podają cen, które nie są z pewnością najniższe dla przeciętnego miłośnika książki. Ale cóż się nie robi dla zdobycia upragnionego druku. Przypomnieć można choćby, żyjącego w XIX w., bibliofila Cezarego Biernackiego (1827–1896) z zamiłowaniem gromadzącego książki i dokumenty historyczne, który dla zdobycia jakiegoś drogiego dzieła sprzedał nawet futro (nie udało mu się kupić go już do końca życia).

W ostatnich latach wiele mówi się o „zmiarzu” książki tradycyjnej. Jednak edycje wydawnictwa Kurtiak i Ley pokazują, że nie da się zastąpić wydawnictw bibliofilskich wersjami cyfrowymi. Wszystkie, oferowane w katalogu, wydawnictwa mogą stanowić przedmiot pożądania każdego bibliofila. Z pewnością jednak „sentencje i aforyzmy o miłości do książek, o korzyściach płynących z czytania, o tym, jak wielką rolę spełnia książka w życiu człowieka” wydane w tomiku *Myśli, wiersze, aforyzmy o książce* to przykład druku o nieprzemijającej wartości książki⁸.

⁸ Tamże, s. 52. Zdaniem wydawcy „tomik bibliofilski stanowi przykład szlachetnego o nieprzemijającej wartości prezentu biznesowego, przy pomocy którego firma Arcus – współwydawca zaznaczył swój wkład w rozwój kultury”.